

Zasady przeliczania świadczeń emerytalno-rentowych

Prezentowany materiał adresowany jest do osób, które mają już ustalone prawo do emerytury lub renty i szukają możliwości ich podwyższenia.

Dla ułatwienia zrozumienia możliwości przeliczania świadczeń wprowadzono podział na:

- ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury, które dotyczy przypadków zmiany sposobu ustalenia tej podstawy w dacie przyznawania tego świadczenia (część I),
- przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty, określające wyłącznie te przypadki, gdy uprawniony wskazuje do ustalenia podstawy wymiaru świadczeń zarobki uzyskane w innym okresie niż te, które wskazał do ostatniego ustalenia podstawy ich wymiaru (część II).

Ustawa emerytalna przewiduje kilka takich możliwości. Należy jednak pamiętać, że nie dotyczą one wszystkich osób oraz, że nie w każdym przypadku nowa wysokość świadczenia, ustalona zgodnie z wnioskiem, będzie wyższa od ostatnio wypłacanej. Gdyby tak się okazało – ZUS zobowiązany jest do wypłacania świadczenia w dotychczasowej, wyższej kwocie.

Przeliczenia wysokości emerytury dokonuje się na wniosek osób zainteresowanych. We wniosku należy wskazać, czego dotyczy. Dla ułatwienia można skorzystać ze specjalnie opracowanych druków, które są dostępne w każdej jednostce organizacyjnej ZUS. Do wniosku należy także dołączyć dokumenty, które wcześniej nie zostały przedłożone w ZUS, a które są konieczne do ponownego obliczenia wysokości emerytury (np. zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach – druk ZUS - Rp 7, legitymacja ubezpieczeniowa, świadectwo pracy lub zaświadczenie płatnika składek, potwierdzające przebyte okresy ubezpieczenia itd.). Przedłożenie kompletnego wniosku i – o ile to możliwe – precyzyjne wskazanie, co jest jego przedmiotem, pozwoli na uniknięcie postępowania wyjaśniającego i znacznie skróci okres załatwienia sprawy.

Ustalenie wysokości emerytury lub renty w korzystniejszej, a więc wyższej wysokości, jest również możliwe poprzez doliczenie okresów składkowych lub nieskładkowych (część III).

SŁOWNICZEK

- **Kwota bazowa** to – ustalana corocznie – kwota stanowiąca 100% przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce z poprzedniego roku, pomniejszona o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Kwota ta obowiązuje od 1 marca każdego roku kalendarzowego do końca lutego następnego roku i ogłaszana jest przez Prezesa GUS. Przy jej udziale obliczana jest podstawa wymiaru świadczeń oraz tzw. część socjalna emerytury lub renty.

- **Na podstawę wymiaru** składają się zarobki, ale tylko te, które stanowią podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne (przed 1 stycznia 1999 r.) lub na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (począwszy od 1 stycznia 1999 r.), a także kwoty, od których nie ma obowiązku opłacania składek, a które jednak podlegają uwzględnieniu przy ustalaniu podstawy wymiaru, a więc między innymi kwoty zasiłków (np. chorobowego czy opiekuńczego), świadczeń (np. wyrównawczego czy rehabilitacyjnego), wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy, rekompensat pieniężnych z tytułu niepodwyższania płac w sferze budżetowej.

- **Część socjalna emerytury** to 24% kwoty bazowej przyjętej do obliczenia wysokości emerytury.

- **Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru** to ustalona procentowo relacja sumy

zarobków i innych wypłat przyjmowanych do obliczenia podstawy wymiaru emerytury we wszystkich latach kalendarzowych, które przyjmowane są do obliczenia tej podstawy, do przeciętnego wynagrodzenia w danym roku kalendarzowym, podzielona przez 10 lub 20 (w zależności od liczby lat, z jakiej ustalana jest podstawa wymiaru czy też w niektórych przypadkach przez faktyczne lata podlegania ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym).

I. PONOWNE USTALENIE WYSOKOŚCI EMERYTURY

W tej części omawiamy możliwości ponownego ustalenia wysokości emerytury, dla osoby, która w chwili ubiegania się o to świadczenie była uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego.

Zasady ustalania podstawy wymiaru emerytury lub renty przyznawanej osobie wcześniej uprawnionej do innego świadczenia uregulowane są w art. 21 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 z późn. zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną.

Zgodnie z przepisami art.21 ust.1 i 3 ustawy emerytalnej, podstawę wymiaru emerytury ustalonej dla osoby uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego – w zależności od wniosku tej osoby – może stanowić:

- 1) odpowiednio zwaloryzowana podstawa wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego albo
- 2) podstawa wymiaru ustalona na nowo zgodnie z art.15, co oznacza możliwość wskazania zarobków uzyskanych w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z 20 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę, lub z dowolnie wybranych 20 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę, przy czym mogą to być:
 - inne zarobki niż przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego, albo
 - te same zarobki, które przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego.

Osoby ubiegające się o emeryturę, a wcześniej uprawnione do renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego mogą mieć zatem ustaloną podstawę wymiaru emerytury albo od zarobków, albo jako podstawę poprzedniego świadczenia. Niezależnie jednak od tego, w jaki sposób podstawa ta została ustalona, osoby te mogą zgłosić wniosek o jej ponowne ustalenie według innego wariantu. Możliwości te szczegółowo prezentujemy w kolejnych częściach materiału, przy czym obejmują one zarówno ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury, jak i przeliczenie tej podstawy.

Natomiast w myśl art. 21 ust. 2 wymienionej ustawy, wyłącznie podstawa wymiaru wcześniej przyznanego świadczenia może stanowić podstawę wymiaru:

- emerytury dla osoby wcześniej uprawnionej do emerytury,
- renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która miała wcześniej ustalone prawo do tej renty lub emerytury.

W przypadku tej grupy osób nie ma więc możliwości wariantowania sposobu ustalania podstawy wymiaru. W każdym bowiem przypadku przyznawania renty po emeryturze lub

rencie albo emerytury po emeryturze, jest to podstawa wymiaru wcześniej przyznanego świadczenia. Oznacza to zatem, że nie jest tu możliwe ponowne ustalenie podstawy wymiaru, poprzez obliczenie jej na nowo w myśl art. 15 ustawy emerytalnej, nie ma natomiast przeszkód do jej przeliczenia w oparciu o art. 110 lub 111 wym. ustawy (patrz część II).

Możliwości obliczenia wysokości emerytury od nowej podstawy wymiaru dla osób wcześniej uprawnionych do renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego.

Osoba, której do ustalenia emerytury przyjęto:

- **zwaloryzowaną podstawę wymiaru renty** - może w każdym czasie zgłosić wniosek o obliczenie emerytury od podstawy wymiaru ustalonej na nowo:
 - od tych samych zarobków, jakie wskazała do obliczenia podstawy wymiaru renty, albo
 - od innych, nowych zarobków,
- **te same zarobki, które wskazała do ustalenia podstawy wymiaru renty** - może w każdej chwili złożyć wniosek o przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty,
- **zarobki inne niż do ustalenia podstawy wymiaru renty** - może w każdej chwili złożyć wniosek o:
 - przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty, albo
 - tych samych zarobków, jakie przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru renty.

Natomiast osoba, której do ustalenia emerytury przyjęto:

- **zwaloryzowaną podstawę wymiaru emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego** - może w każdym czasie zgłosić wniosek o obliczenie emerytury od podstawy wymiaru ustalonej na nowo:
 - od tych samych zarobków, jakie wskazała do obliczenia podstawy wymiaru emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego, albo
 - od innych, nowych zarobków,
- **zarobki inne niż do ustalenia podstawy wymiaru emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego** - może w każdej chwili złożyć wniosek o:
 - przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury zwaloryzowanej podstawy wymiaru emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego, albo
 - tych samych zarobków, jakie przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru renty.

Jednak aby podstawa wymiaru mogła zostać ponownie obliczona według jednego z wymienionych wyżej wariantów, muszą być spełnione ściśle określone warunki.

Należy także wskazać, że o tym, który wariant obliczenia podstawy wymiaru, a co za tym idzie – wysokości emerytury, jest najkorzystniejszy, decydują:

- wskaźnik wysokości podstawy wymiaru,

- data przyznania renty lub świadczenia przedemerytalnego lub ponownego obliczenia ich wysokości od przeliczonej podstawy wymiaru,
- data przyznania emerytury,
- pozostawanie w ubezpieczeniu przez co najmniej 30 miesięcy po przyznaniu poprzedniego świadczenia.

Data przyznania świadczenia (zarówno renty i świadczenia przedemerytalnego, jak i emerytury) jest istotna w tym znaczeniu, że zależy od niej kwota bazowa, jaka jest przyjmowana do ustalenia podstawy wymiaru.

Przy wyborze najkorzystniejszego wariantu ustalenia podstawy wymiaru, a następnie wysokości emerytury - organ rentowy:

- w przypadku przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury **podstawy wymiaru** wcześniej przyznanego świadczenia:
 - oblicza wysokość emerytury w części zależnej od wymiaru przebytych okresów składkowych i nieskładkowych od podstawy wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla celów świadczenia przedemerytalnego (tj. przy zastosowaniu kwoty bazowej przyjętej do ich obliczenia), a część socjalną emerytury - jako 24% kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury - jeśli wnioskodawca – po przyznaniu renty lub świadczenia przedemerytalnego - pozostawał przez co najmniej 30 miesięcy w ubezpieczeniach społecznych (**art. 53 ust. 4 ustawy emerytalnej**)
 - oblicza wysokość emerytury przy zastosowaniu kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia renty lub świadczenia przedemerytalnego - jeśli po przyznaniu wcześniej pobieranego świadczenia wnioskodawca nie przebył co najmniej 30-miesięcznego okresu ubezpieczenia (**art. 53 ust. 3 ustawy emerytalnej**).
- w przypadku ustalania podstawy wymiaru na nowo w myśl art. 15 ustawy emerytalnej:
 - od tych samych zarobków, jakie zostały przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego),
 - od nowych zarobkówoblicza wysokość emerytury przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury,
a następnie ustala i wypłaca świadczenie w najkorzystniejszej wysokości.

Wariantowania dokonuje się na dzień zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury.

Jak ZUS ustala podstawę wymiaru emerytury od podstawy wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego?

Mając na uwadze fakt, iż możliwość ponownego ustalenia podstawy wymiaru interesuje przede wszystkim te osoby, którym za podstawę wymiaru emerytury przyjęto podstawę

wymiaru wcześniej przyznanego świadczenia, w pierwszej kolejności przedstawiamy sposób ustalenia tej podstawy oraz obliczenia wysokości emerytury.

Jeżeli za podstawę wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego – podstawę tę ustalono w wysokości uwzględniającej rewaloryzację (jeśli wcześniejsze świadczenie zostało przyznane przed dniem 15 listopada 1991 r.) oraz wszystkie waloryzacje, jakie miały miejsce do dnia przyznania emerytury. W takim przypadku nie oblicza się więc tej podstawy wymiaru „na nowo”. Jest ona ustalona od „starej” kwoty bazowej, a następnie odpowiednio podwyższana w ramach waloryzacji, jakie miały miejsce do daty przyznania emerytury.

PRZYKŁAD 1:

Renta przyznana w lipcu 2002 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru – 134,76%, kwota bazowa – 1775,89 zł. W dacie przyznania renty – podstawa jej wymiaru wynosiła więc 2393,19 zł (1775,89 zł x 134,76%). Wniosek o emeryturę zgłoszony w lutym 2007 r., zainteresowany nie przedłożył wykazu nowych zarobków. Do emerytury podstawa ta zostanie przyjęta w wysokości uwzględniającej waloryzacje:

- *od 1 marca 2003 r. – wskaźnik waloryzacji 103,7% - wysokość podstawy wymiaru to 2481,74 zł (2393,19 zł x 103,7%),*
- *od 1 marca 2004 r. – wskaźnik waloryzacji 101,8% - wysokość podstawy wymiaru to 2526,41 zł (2481,74 zł x 101,8%),*
- *od 1 marca 2006 r. – wskaźnik waloryzacji 106,2% - wysokość podstawy wymiaru to 2683,05 zł (2526,41 zł x 106,2%).*

Do obliczenia wysokości emerytury została zatem przyjęta podstawa wymiaru, wynosząca 2683,05 zł.

Przy przyjmowaniu za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru emerytury obliczonej dla celów ustalenia świadczenia przedemerytalnego nie wymaga się, aby wnioskodawca był nadal uprawniony do świadczenia przedemerytalnego, jeżeli w dniu przypadającym po dniu, w którym ustało prawo do tego świadczenia, spełniał warunki do emerytury (również wówczas, gdy wniosek o emeryturę został zgłoszony w terminie późniejszym).

PRZYKŁAD 2:

W dniu 11 maja 2007 r. ustało prawo do świadczenia przedemerytalnego w związku z osiągnięciem przez zainteresowanego 65 lat życia. Wniosek o emeryturę – mimo terminowego podjęcia postępowania z urzędu - został złożony w lipcu 2007 r. Do ustalenia podstawy wymiaru można przyjąć podstawę wymiaru emerytury ustalonej dla potrzeb obliczenia świadczenia przedemerytalnego.

PRZYKŁAD 3:

Prawo do świadczenia przedemerytalnego ustało w 2006 r. wskutek nabycia gospodarstwa rolnego o powierzchni 3 ha. W lipcu 2007 r. wnioskodawczyni złożyła wniosek o emeryturę, bowiem w tym miesiącu spełniła warunki wymagane do przyznania tego świadczenia. W tym przypadku do ustalenia podstawy wymiaru emerytury nie może być wskazana podstawa wymiaru emerytury ustalonej dla potrzeb obliczenia świadczenia przedemerytalnego, gdyż warunki wymagane do przyznania emerytury zostały spełnione po upływie ponad roku od ustania prawa do świadczenia przedemerytalnego.

Natomiast od osób, które za podstawę wymiaru emerytury wskazują podstawę wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy wymaga się, aby w dacie złożenia wniosku o emeryturę były uprawnione do tej renty.

Kiedy jest korzystne przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego)?

Przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru wcześniejszego świadczenia jest korzystne dla tych osób, które:

- przeszły na rentę lub świadczenie przedemerytalne dość dawno (z pewnością przed 1 stycznia 1999 r.), a do ustalenia podstawy jej wymiaru przyjęto zarobki np. z 12 miesięcy, czy też z 3, 4 lub 7 lat kalendarzowych i nie mogą przedłożyć zarobków wymaganych do obliczenia podstawy wymiaru emerytury od aktualnej kwoty bazowej, lub zarobki te są o tyle niższe od zarobków przyjętych do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), że emerytura obliczona przy ich zastosowaniu byłaby niższa od obliczonej przy przyjęciu zwaloryzowanej podstawy wymiaru poprzedniego świadczenia,
- rentę miały obliczoną od kwoty bazowej wynoszącej np. 1775,89 zł lub 1862,62 zł i przedkładają nowe, wyższe zarobki, jednak emerytura obliczona z zastosowaniem tych zarobków jest niższa od ustalonej przy uwzględnieniu zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty. Dotyczy to emerytur przyznanych przed 1 marca 2007 r.,
- rentę miały obliczoną od kwoty bazowej wynoszącej np. 1775,89 zł lub 1862,62 zł i nie przedkładają nowych zarobków, które pozwoliłyby na ustalenie emerytury w wyższej kwocie, a emerytura obliczona z zastosowaniem tych samych zarobków, jakie przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty, jest niższa od ustalonej przy uwzględnieniu zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty. Nie dotyczy to jednak emerytur przyznanych po dniu 28 lutego 2007 r.

PRZYKŁAD 4:

We wrześniu 2006 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę złożyła osoba uprawniona - od listopada 2003 r. - do renty z tytułu niezdolności do pracy. Zainteresowana pracowała po przyznaniu renty przez 2 lata i 7 miesięcy, a łączny staż pracy wynosi 21 lat okresów składkowych i 3 lata okresów nieskładkowych. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty wynosił 101,89%, a podstawę wymiaru (1897,82 zł) i wysokość renty obliczono od kwoty bazowej 1862,62 zł. Do wniosku o emeryturę zainteresowana przedłożyła nowe zarobki (wskaźnik - 103,01%) i wskazała, aby właśnie te zarobki zostały przyjęte do obliczenia emerytury.

W przypadku przyjęcia do emerytury zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty – wysokość emerytury ustala się w następujący sposób:

- część należna za okresy składkowe i nieskładkowe, a więc za 21 lat okresów składkowych ($1,3\% \times 21 \text{ lat} \times 1897,82 \text{ zł}$), tj. 518,10 zł i za 3 lata nieskładkowe ($0,7\% \times 3 \text{ lata} \times 1897,82 \text{ zł}$), tj. 39,85 zł, a więc razem 557,95 zł, podlega waloryzacji od:

od 1 marca 2004 r. – wskaźnikiem waloryzacji 101,8%,

od 1 marca 2006 r. – wskaźnikiem waloryzacji 106,2%,

a więc na dzień przyznania emerytury wynosi 603,21 zł.

Zainteresowana pracowała po przyznaniu renty, a zatem tzw. część socjalną ustala się od kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury, tj. 1977,20 zł to 474,53 zł. Tak więc wysokość emerytury obliczonej od zwaloryzowanej podstawy wymiaru wynosi **1077,74 zł**.

Emerytura obliczona od nowych zarobków, której podstawa wymiaru wynosi 2036,71 zł (103,01 zł x 1977,20 zł), to:
- za okresy składkowe 556,02 zł (1,3% x 21 lat x 2036,71 zł); za okresy nieskładkowe 42,77 zł (0,7% x 3 lata x 2036,71 zł), a więc łącznie 598,79 zł,
- część socjalna, a więc 24% z kwoty 1977,20 zł to 474,53 zł, a więc łącznie **1073,32 zł**, a więc – pomimo tego, że do podstawy wymiaru przyjęto korzystniejsze zarobki – wysokość tej emerytury jest niższa.

Gdyby jednak wniosek o emeryturę został zgłoszony po dniu 28 lutego 2007 r. korzystniejsze okazałoby się obliczenie wysokości emerytury od nowych zarobków, a tym samym od kwoty bazowej obowiązującej od 1 marca 2007 r., tj. 2059,92 zł. W tym bowiem przypadku wysokość podstawy wymiaru emerytury wynosiłaby 2121,92 zł (103,01% x 2059,92 zł), a więc część należna za okresy składkowe to 579,28 zł (1,3% x 21 lat x 2121,92 zł); za okresy nieskładkowe 44,56 zł (0,7% x 3 lata x 2121,92 zł); część socjalna – 494,38 zł (24% z kwoty 2059,92 zł) – a więc emerytura obliczona od nowych zarobków to **1118,22 zł**.

Jak ZUS oblicza wysokość emerytury?

Emerytura wynosi:

- 24% kwoty bazowej,
- po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok składkowy, z uwzględnieniem pełnych miesięcy,
- po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok nieskładkowy, z uwzględnieniem pełnych miesięcy.

Do obliczenia wysokości emerytury, której podstawę wymiaru stanowi podstawa wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), przyjmuje się kwotę bazową, od której zostało obliczone wcześniejsze świadczenie, a następnie podwyższa się ją w ramach waloryzacji, jakie miały miejsce do dnia przyznania emerytury.

PRZYKŁAD 5:

Emerytura przyznana od stycznia 2007 r. osobie pobierającej rentę z tytułu niezdolności do pracy, przyznaną w maju 2003 r. Renta została obliczona od kwoty bazowej 1862,62 zł. Kwotę tę przyjmuje się także do obliczenia emerytury. Zainteresowany nie przedłożył nowych zarobków, a podstawa wymiaru obliczona od tych samych zarobków, jakie wskazano do ustalenia podstawy wymiaru renty jest – w tym przypadku - niekorzystna. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 101,2%, a podstawa wymiaru renty – 1884,97 zł. Zainteresowany nie pracował po przyznaniu renty, a udowodniony staż emerytalny to 30 lat okresów składkowych i 2 lata okresów nieskładkowych.

Emerytura wynosi zatem:

- 24% kwoty bazowej - 447,03 zł
 - za okresy składkowe - 735,14 zł
 - za okresy nieskładkowe - 26,39 zł
- RAZEM: 1208,56 zł

Tak ustalona emerytura oraz podstawa jej wymiaru podlegają następnie podwyższeniu w ramach waloryzacji, jakie miały miejsce od maja 2003 r. do stycznia 2007 r.:

- od 1 marca 2004 r. – wskaźnik waloryzacji 101,8% - wysokość emerytury to 1230,31 zł (1208,56 zł x 101,8%), a podstawy wymiaru to 1918,90 zł (1884,97 zł x 101,8%),
 - od 1 marca 2006 r. – wskaźnik waloryzacji 106,2% - wysokość emerytury to 1306,59 zł (1230,31 zł x 106,2%), a podstawy wymiaru to 2037,87 zł (1918,90 zł x 106,2%).
- Wysokość emerytury przyznanej w styczniu 2007 wynosi więc 1306,59 zł.

Osobom, które przez okres co najmniej 30 miesięcy po przyznaniu renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego) podlegały ubezpieczeniom społecznym lub ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym (wykonywały pracę zarobkową podlegającą takim ubezpieczeniom) i którym do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru wcześniej pobieranego świadczenia:

- część wysokości emerytury stanowiącą 24% kwoty bazowej, oblicza się przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury,
- część wysokości emerytury, która uzależniona jest od okresów składkowych i nieskładkowych i zwaloryzowanej podstawy wymiaru (patrz: przykład 1) oblicza się od tej samej kwoty bazowej, która była przyjęta do obliczenia renty lub świadczenia przedemerytalnego.

PRZYKŁAD 6:

Renta z tytułu niezdolności do pracy została przyznana od sierpnia 1997 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 98,89%, a do obliczenia wysokości renty zastosowano kwotę bazową 936,05 zł. Zainteresowana spełniła warunki wymagane do przyznania wcześniejszej emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach i w maju 2007 r. zgłosiła wniosek o emeryturę. Od listopada 2002 r. do lutego 2007 r. była zatrudniona na podstawie umowy o pracę. Na staż emerytalny ustalony na datę zgłoszenia wniosku o emeryturę składają się: 24 lata okresów składkowych i 2 lata okresów nieskładkowych.

W pierwszej kolejności ustala się część emerytury zależną od wysokości podstawy wymiaru oraz przebytych okresów składkowych i nieskładkowych, a następnie waloryzuje się ją we wszystkich terminach waloryzacji, jakie miały miejsce do dnia przyznania emerytury. Podstawa wymiaru emerytury, którą stanowi podstawa wymiaru renty wynosi 925,66 zł (936,05 zł x 98,89%), a zatem część należna za okresy składkowe wynosi 288,81 zł (po 1,3% podstawy wymiaru za każdy rok okresów składkowych), a za okresy nieskładkowe – 12,96 zł (po 0,7% podstawy wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych) – razem: 301,77 zł.

Następnie ta część emerytury podlega waloryzacji:

- od 1 września 1997 r. – wskaźnikiem waloryzacji 105,2%,
- od 1 marca 1998 r. – wskaźnikiem waloryzacji 105,25%,
- od 1 września 1998 r. – wskaźnikiem waloryzacji 105,25%,
- od 1 czerwca 1999 r. – wskaźnikiem waloryzacji 108,7%,
- od 1 czerwca 2000 r. – wskaźnikiem waloryzacji 104,3%,
- od 1 czerwca 2001 r. – wskaźnikiem waloryzacji 112,7%,
- od 1 czerwca 2002 r. – wskaźnikiem waloryzacji 100,5%,
- od 1 marca 2003 r. – wskaźnikiem waloryzacji 103,7%,
- od 1 marca 2004 r. – wskaźnikiem waloryzacji 101,8%,
- od 1 marca 2006 r. – wskaźnikiem waloryzacji 106,2%,

Wskutek przeprowadzonych waloryzacji – część emerytury należna za przebyte okresy składkowe i nieskładkowe wynosi 506,30 zł.

Następnie obliczana jest wysokość emerytury, na którą składa się:

- 24% kwoty bazowej 2059,92 zł, tj. kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury
- 494,38 zł,
- zwaloryzowana część emerytury zależna od podstawy wymiaru i przebytych okresów
- 506,30 zł

Na datę ustalenia uprawnień emerytalnych (maj 2007 r.) - wysokość emerytury wynosi 1000,68 zł, a zwaloryzowana podstawa jej wymiaru – 1552,97 zł.

Czy można zmienić sposób ustalenia tej podstawy?

TAK. Osoba, której do ustalenia podstawy wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), może w każdej chwili zgłosić wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury od zarobków.

Mogą to być:

- te same zarobki, które przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego,
 - nowe zarobki,
- pod warunkiem, że zostały uzyskane w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę lub z dowolnie wybranych 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o emeryturę.

W przypadku zgłoszenia takiego wniosku, organ rentowy wyda decyzję, w której ponownie ustali podstawę wymiaru oraz wysokość emerytury.

Emerytura w nowoustalonej wysokości będzie przysługiwała od miesiąca, w którym zostanie zgłoszony wniosek.

Jeżeli wysokość emerytury - ustalona zgodnie z wnioskiem zainteresowanego - okaże się niższa od aktualnie przysługującej – oddział ZUS będzie nadal wypłacał emeryturę w dotychczasowej kwocie.

Czy każda osoba wcześniej uprawniona do renty lub świadczenia przedemerytalnego może mieć emeryturę obliczoną od zarobków przyjętych do wcześniejszego świadczenia i nowej kwoty bazowej?

NIE. Wskazanie do ustalenia podstawy wymiaru emerytury tych samych zarobków, jakie zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), możliwe jest tylko w takim przypadku, gdy zarobki te zostały uzyskane w okresie:

- kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z dwudziestolecia poprzedzającego rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę,
- dowolnie wybranych 20 lat kalendarzowych z całego okresu ubezpieczenia, poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Organ rentowy nie ustali zatem podstawy wymiaru od tych samych zarobków, jakie przyjął do obliczenia podstawy wymiaru renty lub świadczenia przedemerytalnego, jeżeli:

- zostały one wskazane z okresu krótszego niż 10 kolejnych lat kalendarzowych (dotyczy to wszystkich rent i świadczeń przedemerytalnych przyznanych przed 1 stycznia 1999 r., kiedy to podstawa ich wymiaru była ustalana np. z ostatnich 12 miesięcy, albo od 3 do 9 kolejnych lat kalendarzowych),

- zostały one uzyskane w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych, jednak w okresie wykraczającym poza dwudziestolecie poprzedzające rok zgłoszenia wniosku o emeryturę.

PRZYKŁAD 7:

Renta z tytułu niezdolności do pracy została przyznana w 1994 r. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto zarobki z 5 lat kalendarzowych, tj. 1985 – 1989. W 2006 r. renciście przyznano emeryturę, a za podstawę jej wymiaru przyjęto zwaloryzowaną podstawę wymiaru renty. W lipcu 2007 r. emerytka zgłosiła wniosek o ustalenie podstawy wymiaru od tych samych zarobków, jakie zostały wskazane do obliczenia podstawy wymiaru renty. Oddział ZUS wydał decyzję odmawiającą tego przeliczenia, bowiem wskazane zarobki nie zostały uzyskane w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z lat 1986 – 2005.

PRZYKŁAD 8:

W kwietniu 2007 r. wniosek o wcześniejszą emeryturę zgłosiła osoba uprawniona od 1999 r. do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy. Podstawa wymiaru renty została obliczona od zarobków uzyskanych w latach 1979 – 1988. W lipcu 2007 r. emerytka zwróciła się do oddziału ZUS z wnioskiem o ustalenie podstawy wymiaru emerytury od tych samych zarobków, jakie wskazała do renty. Zarobki te nie mogą być przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru emerytury przyznanej w 2007 r. Zostały one wprawdzie uzyskane w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych, jednak okres ten wykracza poza dwudziestolecie poprzedzające rok zgłoszenia wniosku o emeryturę, tj. poza lata 1987 – 2006.

Jeżeli jednak do ustalenia podstawy wymiaru renty (świadczenia przedemerytalnego) zostały przyjęte zarobki uzyskane w okresie **krótszym niż 10** lat kalendarzowych, jednak **z okresu 20 lat** poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o emeryturę, przy ponownym ustalaniu podstawy wymiaru w myśl art. 15 ustawy emerytalnej organ rentowy sprawdzi, czy dla zainteresowanego nie jest korzystniejsze przyjęcie zarobków z 10 kolejnych lat kalendarzowych, z uwzględnieniem zarobków wskazanych do ustalenia podstawy wymiaru renty oraz przyjęciem zer za lata brakujące do kolejnych 10 lat kalendarzowych.

PRZYKŁAD 9:

Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy została przyznana w kwietniu 1998 roku. Do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto zarobki z lat 1989 - 1997. W sierpniu 2006 r. rencista zgłosił wniosek o przyznanie emerytury i obliczenie jej wysokości wg najkorzystniejszego wariantu. Świadczeniobiorca po przyznaniu renty nie pracował i nie przedłożył zarobków z 10 kolejnych lat kalendarzowych, o których mowa w art. 15 ustawy emerytalnej. Przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury ZUS sprawdzi, czy przyjęcie zarobków w wysokości wskazanej do ustalenia podstawy wymiaru renty, a więc 1989 – 1997 i 0 za rok 1998, nie jest dla zainteresowanego korzystniejsze niż przyjęcie za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty.

Wniosek o obliczenie podstawy wymiaru emerytury od tych samych zarobków, jakie przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), może również zgłosić osoba, której do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto inne, mniej korzystne zarobki.

PRZYKŁAD 10:

W maju 2003 r. wniosek o emeryturę zgłosiła 58-letnia kobieta, spełniająca warunki do wcześniejszej emerytury. W dacie zgłoszenia tego wniosku zainteresowana była uprawniona

do renty z tytułu niezdolności do pracy, przyznanej w maju 2001 r. Do obliczenia podstawy wymiaru renty wskazała najkorzystniejsze zarobki, uzyskane w latach 1990 – 1999. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru renty wynosił 132,89%. Do wniosku o emeryturę przedłożyła zarobki uzyskane w latach 1992 – 2001, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury to 131,92%. Wysokość emerytury ustalono przy zastosowaniu kwot bazowej obowiązującej w dacie przyznania świadczenia, tj. 1862,62 zł. We wrześniu 2006 r. emerytka zwróciła się do oddziału ZUS o obliczenie podstawy wymiaru emerytury od tych samych zarobków, jakie wskazała przy ubieganiu się o emeryturę. Oddział uwzględnił wniosek zainteresowanej i obliczył podstawę wymiaru emerytury przy zastosowaniu wskaźnika 132,89%. Podstawa wymiaru emerytury oraz jej wysokość została ustalona przy zastosowaniu kwoty bazowej 1862,62 zł, tj. kwoty obowiązującej w dacie przyznania emerytury.

Co to jest „nowa” kwota bazowa?

Jeżeli emeryt wskaże do obliczenia podstawy wymiaru zarobki uzyskane w wymaganym, przedstawionym wyżej okresie (10 lub 20 lat) - wówczas – zarówno podstawa wymiaru, jak i wysokość emerytury – są obliczane przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie nabycia uprawnień do emerytury. Kwota ta, w odróżnieniu od kwoty bazowej, jaka została przyjęta do obliczenia renty (świadczenia przedemerytalnego), nazywana jest potocznie „nową” kwotą bazową.

Natomiast „nowej” kwoty bazowej, (tzn. kwoty przyjmowanej do obliczenia podstawy wymiaru i wysokości emerytury), nie stanowi kwota bazowa obowiązująca w dacie zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru i wysokości emerytury, chyba że emerytura została przyznana w okresie obowiązywania tej samej kwoty.

PRZYKŁAD 11:

Renta z tytułu niezdolności do pracy została przyznana w czerwcu 1997 r., a więc jej wysokość obliczono przy zastosowaniu kwoty bazowej 936,05 zł. W maju 2005 r. rencista zgłosił wniosek o emeryturę, wskazując za podstawę jej wymiaru – podstawę wymiaru renty. Do obliczenia tej emerytury przyjęto „starą” kwotę bazową, tj. 936,05 zł. W październiku 2006 r. emeryt przedłożył w organie rentowym dokumentację potwierdzającą wysokość zarobków uzyskanych w latach 1991-2000, wnioskując o obliczenie emerytury od „nowej” kwoty bazowej. Emerytura zostanie obliczona od kwoty bazowej 1903,03 zł, tj. od kwoty obowiązującej w dacie przyznania świadczenia, a nie od kwoty 1977,20 zł - czyli kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku.

Jak ZUS obliczy emeryturę?

Jeżeli zostanie zgłoszony wniosek o przyjęcie do obliczenia podstawy wymiaru emerytury tych samych zarobków, jakie zostały wskazane do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego), zarówno wysokość emerytury, jak i podstawa jej wymiaru zostaną obliczone przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie nabycia uprawnień emerytalnych.

PRZYKŁAD 12:

Osoba uprawniona od maja 2000 r. do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy, we wrześniu 2006 r. zgłosiła wniosek o wcześniejszą emeryturę. Do ustalenia podstawy wymiaru emerytury wskazała te same zarobki, jakie przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty. Zarobki te mogą być przyjęte do ustalenia podstawy wymiaru emerytury, bowiem zostały uzyskane w latach 1988 – 1997, a więc mieszczą się w okresie 20 lat poprzedzających rok

zgłoszenia wniosku o emeryturę. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 156,71%. Podstawa wymiaru oraz emerytura zostaną obliczone przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę, tj. 1977,20 zł.

Czy można jeszcze raz przeliczyć wysokość emerytury od innych zarobków?

TAK, ale tylko w przypadku spełnienia warunków, które przedstawiamy w części II, omawiającej przeliczenie podstawy wymiaru.

Czy zawsze obliczenie emerytury od „nowej” kwoty bazowej jest korzystne?

NIE. Obliczenie takie nie jest korzystne dla osób, którym rentę z tytułu niezdolności do pracy obliczono przy zastosowaniu kwoty bazowej 1775,89 zł i 1862,62 zł, a więc w okresie od 1 czerwca 2002 r. do 28 lutego 2004 r., a emeryturę przyznano między 1 marca 2004 r. a 28 lutego 2007 r.

Emerytury obliczone przy zastosowaniu tych kwot bazowych, a następnie podwyższone w ramach kolejnych waloryzacji, są wyższe od emerytur obliczonych z uwzględnieniem kwot bazowych obowiązujących w późniejszym okresie, tj. do końca lutego 2007 r..

PRZYKŁAD 13:

Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy została przyznana w grudniu 2003 r. Rencista udowodnił staż pracy wynoszący 30 lat składkowych (w tym 21 lat pracy w szczególnych warunkach) i 4 lata okresów nieskładkowych. Podstawa wymiaru została ustalona od zarobków uzyskanych w latach 1993-2001. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 178,91%.

W maju 2006 r. rencista skończył 60 lat i zgłosił wniosek o wcześniejszą emeryturę przysługującą pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach. Do ustalenia podstawy wymiaru wskazał podstawę wymiaru renty. Wysokość emerytury oraz podstawa jej wymiaru zostały obliczone przy zastosowaniu kwoty bazowej 1862,62 zł (obowiązującej w grudniu 2003 r.), a następnie odpowiednio zwaloryzowane.

Emerytura obliczona od kwoty bazowej 1862,62 zł wynosi 1839,98 zł, a podstawa jej wymiaru 3332,41 zł.

Po waloryzacji od 1 marca 2004 r. (wskaźnik waloryzacji 101,8%) – emerytura wynosi 1873,10 zł, podstawa wymiaru – 3392,39 zł,

Po waloryzacji od 1 marca 2006 r. (wskaźnik waloryzacji 106,2%) – emerytura wynosi 1989,23 zł, podstawa wymiaru – 3602,72 zł.

*Tak więc na dzień przyznania emerytura przysługuje w kwocie **1989,23 zł**.*

*W sierpniu 2006 r. emeryt zgłosił wniosek o obliczenie wysokości świadczenia od kwoty bazowej obowiązującej w dacie przyznania emerytury, tj. 1977,20 zł i od tych samych zarobków, jakie wskazał do obliczenia podstawy wymiaru renty. Podstawa wymiaru emerytury obliczona od tej kwoty bazowej wynosi 3537,41 zł (1977,20 zł x 178,91%), a wysokość emerytury – **1953,17 zł**.*

Jest ona zatem mniej korzystna, więc ZUS wyda decyzję o przeliczeniu emerytury zgodnie z wnioskiem zainteresowanego, jednak będzie ją wypłacał w dotychczasowej wysokości.

Gdyby wniosek o emeryturę został zgłoszony po dniu 28 lutego 2007 r., tj. w okresie obowiązywania kwoty bazowej 2.059,92 zł, podstawa wymiaru emerytury ustalona od tych samych zarobków, jakie wskazano do ustalenia podstawy wymiaru renty wynosiłaby 3685,40 zł (2.059,92 zł x 178,91%), a wysokość emerytury – 2.034,87 zł, a zatem byłaby korzystniejsza od emerytury, której podstawę wymiaru stanowiłaby podstawa wymiaru renty.

Kiedy ZUS uwzględni przy obliczaniu podstawy wymiaru emerytury nowe zarobki?

Każda osoba, która ma już przyznaną emeryturę, a za podstawę wymiaru tego świadczenia przyjęto zwaloryzowaną podstawę wymiaru renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego, może zgłosić wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru emerytury, wskazując nowe zarobki, inne niż te, które przyjęto do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego).

Po raz kolejny zaznaczamy, że mogą to być **wyłącznie zarobki uzyskane w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z dwudziestolecia poprzedzającego rok zgłoszenia wniosku o emeryturę lub z dowolnie wybranych 20 lat podlegania ubezpieczeniom społecznym, również poprzedzających rok zgłoszenia tego wniosku.**

Osoba, która do obliczenia podstawy wymiaru emerytury wskaże zarobki uzyskane przed przyznaniem emerytury, wysokość tego świadczenia oraz podstawę jego wymiaru będzie miała obliczoną przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie nabycia uprawnień emerytalnych.

PRZYKŁAD 14: *Renta z tytułu całkowitej niezdolności do pracy została przyznana w listopadzie 1998 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 119,24%. Rencistka pracowała po przyznaniu renty, a zatrudnienie ustało w lutym 2007 r. Szczególnie wysokie zarobki osiągała w latach 2000, 2003 i 2005. W lipcu 2007 r. zgłosiła wniosek o wcześniejszą emeryturę, a do ustalenia podstawy jej wymiaru wskazała zarobki uzyskane w latach 1996 – 2005. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 125,21%. Podstawa wymiaru emerytury została obliczona przy zastosowaniu tego wskaźnika i kwoty bazowej 2059,92 zł. W tym przypadku nie ulega wątpliwości, że wskazanie znacznie wyższego wskaźnika wysokości podstawy wymiaru oraz obliczenie emerytury od nowej kwoty bazowej stanowią gwarancje uzyskania najkorzystniejszego świadczenia.*

Natomiast osoba, która do ustalenia podstawy wymiaru emerytury wskazała te same zarobki, jakie zostały przyjęte do obliczenia podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego) – nowe zarobki będzie mogła wskazać wyłącznie wówczas, gdy spełni warunki, które omawiamy w części II, dotyczącej przeliczania podstawy wymiaru.

Czy można zmienić sposób ustalenia podstawy wymiaru emerytury obliczonej od nowych zarobków?

TAK. Osoba, która do ustalenia podstawy wymiaru wskazała zarobki uzyskane przed przyznaniem emerytury, a wcześniej była uprawniona do renty z tytułu niezdolności do pracy lub świadczenia przedemerytalnego, może w każdym czasie złożyć wniosek o przyjęcie do ustalenia podstawy wymiaru emerytury zwaloryzowanej podstawy wymiaru renty (emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego).

Osoba ta może również wnioskować o przyjęcie do ustalenia podstawy wymiaru emerytury tych samych zarobków, jakie przyjęto do renty, jeśli przy przyznawaniu emerytury pominięto taką możliwość, a zarobki te są korzystniejsze od tych, które zostały uwzględnione w podstawie wymiaru świadczenia.

Możliwe jest także przeliczenie podstawy wymiaru od korzystniejszych zarobków uzyskanych zarówno przed przyznaniem emerytury, jak i po przyznaniu tego świadczenia. Zasady tego przeliczenia przedstawione są poniżej, w części omawiającej przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty.

II. Przeliczenie podstawy wymiaru emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy

Osoby, które wyczerpały już możliwości ustalenia podstawy wymiaru emerytury, jakie wskazaliśmy w części I, a więc:

- podstawę wymiaru emerytury, którą stanowiła podstawa wymiaru renty lub emerytury obliczonej dla potrzeb świadczenia przedemerytalnego ustalili ponownie od zarobków,
- podstawę wymiaru obliczoną od zarobków ustalili ponownie od podstawy wymiaru renty

mają jeszcze możliwość przeliczenia podstawy wymiaru emerytury z uwzględnieniem zarobków uzyskanych zarówno przed jej przyznaniem, jak i po nabyciu uprawnień emerytalnych.

Możliwość ta dotyczy także osób, które przed przyznaniem emerytury nie były uprawnione do innego świadczenia, a także osób uprawnionych do renty z tytułu niezdolności do pracy (w tym renty po rencie) lub emerytury po emeryturze.

Przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia od zarobków uzyskanych przed przyznaniem emerytury lub renty

Świadczeniobiorcy, którzy wskazali już do ustalenia podstawy wymiaru zarobki, a – na przykład – dotarli do dokumentacji, która pozwala na ustalenie podstawy od korzystniejszych, wyższych zarobków, mogą w każdej chwili zgłosić wniosek o ponowne obliczenie wysokości emerytury lub renty od przeliczonej podstawy wymiaru, uwzględniającej te korzystniejsze zarobki.

Możliwość przeliczenia podstawy wymiaru od korzystniejszych zarobków, a tym samym uzyskania emerytury lub renty w wyższej wysokości mają także osoby, którym podstawę wymiaru ustalono z okresu krótszego niż 10 kolejnych lat kalendarzowych.

Osoby te mogą zgłosić wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru od zarobków:

- z tej samej liczby lat kalendarzowych i z tego samego okresu, jaki wskazały do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru,
- z okresu dowolnie wybranych 20 lat kalendarzowych, w którym podlegały ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom społecznym,
- z okresu 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę albo przeliczenie podstawy jej wymiaru.

Emerytura zostanie przeliczona, o ile wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony od tych zarobków jest wyższy od ostatnio ustalonego (art. 111 ustawy emerytalnej).

Korzystając z unormowań zawartych w art. 111 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, emeryt lub rencista może zgłosić wniosek o ustalenie podstawy wymiaru z tej samej liczby lat kalendarzowych i z tego samego okresu, jaki wskazał do ustalenia poprzedniej podstawy wymiaru.

Podstawa wymiaru zostanie przeliczona, jeżeli nowy wskaźnik jej wysokości jest wyższy od ustalonego poprzednio. Wysokość tej podstawy oblicza się w tym przypadku przy zastosowaniu kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia świadczenia, a następnie podwyższa w ramach wszystkich waloryzacji, jakie miały miejsce do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie tej podstawy.

PRZYKŁAD 15: Oddział ZUS ustalił prawo do emerytury od 1 stycznia 1995 r. Podstawa wymiaru została ustalona od wynagrodzenia osiągniętego w latach 1989 – 1994, tj. z okresu kolejnych 6 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 15 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 138,89%. Emeryt odnalazł zagubioną legitymację ubezpieczeniową, która zawiera wpisy dotyczące otrzymywanego wynagrodzenia i stwierdził, że w latach osiemdziesiątych uzyskiwał korzystniejsze wynagrodzenie. W lipcu 2007 r. zgłosił wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru od zarobków uzyskanych w latach 1980 – 1985, a więc z tej samej liczby lat (tj. z 6) i z tego samego okresu (15 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie). Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru od zarobków z tego okresu wynosi 141,22% i jest wyższy od poprzedniego, a zatem podstawa wymiaru zostanie przeliczona z uwzględnieniem wskazanych zarobków. Wysokość podstawy wymiaru (i wysokość świadczenia) zostaną obliczone przy zastosowaniu kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia świadczenia, a następnie zwaloryzowana z uwzględnieniem wszystkich waloryzacji, jakie miały miejsce od listopada 1995 r. do lipca 2007 r.

Art. 111 ust. 1 pkt 2 ustawy emerytalnej umożliwia ponowne ustalenie wysokości podstawy wymiaru emerytury lub renty z kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru lub z dowolnie wybranych 20 lat kalendarzowych ubezpieczenia wybranych z okresu przypadającego przed zgłoszeniem tego wniosku. Świadczeniobiorca może również wskazać zarobki uzyskane w okresie kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych przypadających przed przyznaniem świadczenia. Warunkiem przeliczenia podstawy wymiaru emerytury lub renty w oparciu o ten przepis jest posiadanie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższego niż ustalony poprzednio.

Warunki tego przeliczenia, to:

- wskazanie zarobków uzyskanych w okresie 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych, poprzedzających bezpośrednio rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę albo przeliczenie podstawy jej wymiaru lub z dowolnie wybranych 20 lat podlegania ubezpieczeniom społecznym,
- posiadanie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższego niż ustalony.

W takim przypadku wysokość emerytury zostanie ponownie obliczona przy zastosowaniu kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia emerytury.

PRZYKŁAD 16:

Wniosek o emeryturę zgłoszono w styczniu 1997 r., a zatem do podstawy wymiaru pracownik wskazał podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z kolejnych 8 lat kalendarzowych, wybranych z lat 1980 – 1996. Wnioskodawca wskazał zarobki z lat 1989 – 1996, a wskaźnik wysokości podstawy wymiaru został ustalony na 115,99%. W sierpniu 2007 r. emeryt złożył wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru z uwzględnieniem zarobków uzyskanych w latach 1987 – 1996, tj. 10 kolejnych latach kalendarzowych wybranych z 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie podstawy wymiaru. Przeliczenie to okazało się korzystne, bowiem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru ustalony od wynagrodzenia osiągniętego w tym okresie wynosi 122,98 %. Wysokość emerytury i podstawy wymiaru zostaną obliczone od kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia świadczenia, a następnie kwoty te zostaną podwyższone w ramach waloryzacji, jakie miały miejsce do dnia zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości emerytury.

Kolejna możliwość przeliczenia podstawy wymiaru wynika z art. 111 ust. 1 pkt 3 ustawy emerytalnej. Podstawa wymiaru może być ustalona z okresu 20 lat kalendarzowych dowolnie wybranych z całego okresu ubezpieczenia, przypadających w całości przed zgłoszeniem wniosku o przeliczenie wysokości emerytury lub renty. Warunkiem tego przeliczenia jest ustalenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższego od ustalonego poprzednio. Podstawa wymiaru zostanie obliczona od kwoty bazowej ostatnio przyjętej do obliczenia świadczenia, a następnie odpowiednio zwaloryzowana.

PRZYKŁAD 17: *Pracownik nabył prawo do emerytury w grudniu 1999 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosił 167,23%. Do obliczenia podstawy wymiaru wnioskodawca wskazał wynagrodzenie osiągnięte w latach 1980 – 1989. Jednak znacznie korzystniejsze wynagrodzenie zainteresowany osiągał w latach siedemdziesiątych. W sierpniu 2007 r. emeryt zgłosił wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru, wskazując do jej obliczenia zarobki osiągnięte w latach 1967 i 1970 – 1988. Nowy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wynosi 177,56%, a więc jest wyższy od ustalonego poprzednio. Wysokość podstawy wymiaru oraz emerytury zostanie obliczona od kwoty bazowej obowiązującej w dacie jej przyznania, a następnie zwaloryzowana.*

Przeliczenie podstawy wymiaru emerytury od zarobków uzyskanych po przyznaniu emerytury

Świadczeniobiorca, który pracował po przejściu na emeryturę lub rentę i osiągał korzystne zarobki, może zgłosić wniosek o przeliczenie podstawy wymiaru świadczenia z uwzględnieniem zarobków, które w całości lub w części uzyskał po przyznaniu emerytury, o ile wskaźnik wysokości przeliczonej podstawy wymiaru będzie wyższy od poprzednio obliczonego (art. 110 ust. 1 ustawy emerytalnej).

Do przeliczenia podstawy wymiaru należy wskazać zarobki z 10 kolejnych lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat kalendarzowych poprzedzających rok, w którym zgłoszono wniosek o przeliczenie lub z dowolnie wybranych 20 lat kalendarzowych.

W przedstawionym przypadku wysokość emerytury oraz podstawa jej wymiaru zostaną obliczone od kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o jej przeliczenie.

PRZYKŁAD 18: *Emerytura została przyznana od osiągnięcia przez wnioskodawczynię wieku 55 lat, tj. od 15 listopada 1999 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia*

wynosił 111,22 %. Do ustalenia podstawy wymiaru wnioskodawczyni wskazała wynagrodzenie z lat 1989 – 1998, a więc z 10 kolejnych lat wybranych z ostatnich 19 lat poprzedzających rok zgłoszenia wniosku o świadczenie. Po przyznaniu świadczenia emerytka podjęła ponownie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę. W czerwcu 2007 r. zgłosiła wniosek o ponowne ustalenie podstawy wymiaru świadczenia wskazując do jej obliczenia wynagrodzenie osiągnięte w latach: 1962 - 1963, 1969 – 1973, 1989 - 1998, 2002 - 2004. Wnioskodawczyni będzie miała przeliczoną podstawę wymiaru od podanych zarobków, bowiem wskaźnik wysokości podstawy wymiaru jest wyższy od ustalonego poprzednio i wynosi 114,63%, a do obliczenia nowej podstawy wymiaru wskazała również wynagrodzenie uzyskane po przyznaniu świadczenia (wynagrodzenie z lat 2002 - 2004). Oznacza to, że wysokość podstawy wymiaru zostanie obliczona przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o przeliczenie tej podstawy.

Natomiast te osoby, które po przyznaniu świadczenia nie pobrały emerytury lub renty wskutek zawieszenia prawa (np. osiągały zarobki przekraczające 130% przeciętnego wynagrodzenia lub w przypadku emerytów kontynuowali – bez rozwiązania stosunku pracy – zatrudnienie podjęte przed przejściem na emeryturę), do przeliczenia wysokości świadczenia nie muszą wykazywać wyższych zarobków.

Mogą więc wskazać zarobki niższe – uzyskane w całości lub w części po przyznaniu emerytury. Obliczenie emerytury od kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o to przeliczenie może (ale nie w każdym przypadku musi) skutkować obliczeniem emerytury w wysokości korzystniejszej od ustalonej poprzednio.

PRZYKŁAD 19: W marcu 1999 r. pracownikowi przyznano emeryturę. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru tej emerytury wynosił 160,42%.

Pracownik nadal był zatrudniony na podstawie umowy o pracę i osiągał wynagrodzenie w kwocie przekraczającej 130% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia, a więc powodującej zawieszenie prawa do emerytury. Od powstania prawa do świadczenia emeryt nie pobrał świadczenia.

W czerwcu 2007 r. zainteresowany zgłosił wniosek o ponowne ustalenie wysokości emerytury od podstawy wymiaru obliczonej od zarobków osiągniętych w latach 1995 – 2004. Wskaźnik wysokości nowej podstawy wymiaru emerytury wynosi 159,52%, a więc jest niższy od poprzednio ustalonego. Jednak z uwagi na to, że zarówno wysokość podstawy wymiaru, jak i wysokość świadczenia zostaną obliczone od nowej kwoty bazowej, przyjęcie tych zarobków jest dla świadczeniobiorcy korzystne.

Bez konieczności posiadania wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wyższego niż ustalony poprzednio, ZUS przeliczy podstawę wymiaru świadczenia przysługującego emerytowi lub renciście, który do ustalenia podstawy wymiaru wskaże zarobki z okresu przypadającego w całości po przyznaniu emerytury, z tym że w tym przypadku wskaźnik wysokości podstawy wymiaru musi wynosić co najmniej 130%.

ZUS obliczy emeryturę przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o to przeliczenie.

PRZYKŁAD 20:

W 1987 r. pracownikowi przyznano rentę inwalidzką (obecnie jest to renta z tytułu niezdolności do pracy). Do ustalenia podstawy wymiaru tej renty zainteresowany wskazał wynagrodzenie z ostatnich 12 miesięcy zatrudnienia. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru (po rewaloryzacji i ubruttowaniu) wynosił 139,18%. Rencista nadal pozostawał w zatrudnieniu. W lipcu 2007 r. złożył wniosek o ponowne obliczenie wysokości renty, od

podstawy wymiaru ustalonej od zarobków osiągniętych w latach 1990 – 1999. Wskaźnik podstawy wymiaru wynosi 137,33% (a więc co spełniony jest warunek osiągnięcia wskaźnika w wysokości co najmniej 130%), a zatem wysokość podstawy wymiaru renty oraz wysokość renty zostaną obliczone od kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o ponowne ustalenie wysokości renty od przeliczonej podstawy wymiaru.

III. DOLICZENIE OKRESU SKŁADKOWEGO LUB NIESKŁADKOWEGO

Emeryt lub rencista, który wykonuje pracę zarobkową i z tego tytułu polega na obowiązkowi ubezpieczeń emerytalnego i rentowych, może zgłosić wniosek o ponowne ustalenie wysokości świadczenia poprzez doliczenie nieuwzględnionych dotychczas okresów składkowych lub nieskładkowych.

Wniosek o doliczenie okresu ubezpieczenia należy składać nie wcześniej niż po zakończeniu kwartału kalendarzowego.

W przypadku zaprzestania wykonywania pracy w trakcie kwartału kalendarzowego, wniosek o doliczenie okresów składkowych i nieskładkowych, przebytych po przyznaniu emerytury lub renty, może być zgłoszony w każdym czasie, a więc także przed upływem kwartału kalendarzowego, w którym ustało ubezpieczenie.

Niezależnie od daty zgłoszenia wniosku, a więc w każdym czasie, doliczeniu do uwzględnionego już stażu pracy podlegają okresy składkowe i nieskładkowe, przebyte przed przyznaniem emerytury lub renty.

Ustalenie wysokości świadczenia z uwzględnieniem doliczonych okresów składkowych i nieskładkowych następuje od miesiąca, w którym został zgłoszony stosowny wniosek.

Kwotę emerytury zwiększa się doliczając do kwoty świadczenia:

- po 1,3% podstawy wymiaru, ustalonej z uwzględnieniem wszystkich waloryzacji, jakim było objęte zarówno świadczenie, jak i podstawa jego wymiaru, za każdy rok okresów składkowych,
- po 0,7% podstawy wymiaru (ustalonej z uwzględnieniem waloryzacji) za każdy rok okresów nieskładkowych.

W przedstawiony powyżej sposób nie podlegają doliczeniu okresy pracy w gospodarstwie rolnym. Okresy te przyjmuje się bowiem wyłącznie wówczas, gdy okresy składkowe i nieskładkowe są zbyt krótkie, aby ustalić prawo do emerytury lub renty, a przypadek taki nie może oczywiście zaistnieć przy doliczaniu okresów do już przyznanego świadczenia.

Doliczenie okresów składkowych może spowodować doliczenie okresów nieskładkowych, w przypadku gdy z uwagi na możliwość przyjęcia ich tylko w rozmiarze nie przekraczającym 1/3 uznanych okresów składkowych, poprzednio były przyjęte w niepełnym zakresie. W takim przypadku nie jest wymagany odrębny wniosek, a obliczenie wysokości z uwzględnieniem nowej liczby lat okresów nieskładkowych następuje z urzędu.

PRZYKŁAD: Pracownica ubiegająca się o emeryturę udowodniła 18 lat okresów składkowych i 10 lat okresów nieskładkowych (4-letnie studia i 6-letni okres wychowywania dzieci w wieku do lat 4). Przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględniono 18 lat okresów składkowych i 6 lat okresów nieskładkowych (1/3 z 18 lat składkowych). Po przyznaniu

emerytury uprawniona przedłożyła dodatkowe dowody, dokumentujące 3-letni okres składkowy. Doliczając okres składkowy, oddział ZUS doliczy również 1 rok nieskładkowy.

W przypadku doliczania okresów składkowych i nieskładkowych następuje również zmiana stażu hipotetycznego mającego wpływ na wysokość renty z tytułu niezdolności do pracy, choć w przypadku doliczenia jedynie okresów nieskładkowych pozostaje to bez wpływu na wysokość tego świadczenia (okresy nieskładkowe i staż hipotetyczny obliczane są przy zastosowaniu jednakowego wskaźnika, tj. po 0,7% podstawy wymiaru).